

Quick scan ambities recreatie IJmeer en Markermeer

Resultaten literatuurstudie en workshop

Eindrapport

Stichting

ReCREATie

Kennis- en Innovatiecentrum

colofon

©Stichting Recreatie, januari 2008

Auteur: Chantal de Jonge

Projectleider : Jan Jaap Thijs

Illustraties: Willem Hoffmans

In opdracht van: Dhr J. Ree en dhr. E. Dijkema, Provincie Flevoland

Uitgever: Stichting Recreatie, Kennis- en Innovatiecentrum

Raamweg 19

2596 HL Den Haag

telefoon 070-427 54 54

fax 070-427 54 13

e-mail secretariaat@kicrecreatie.nl

website: www.stichtingrecreatie.nl

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE	3
1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Onderzoeksvragen	5
1.3 Aanpak	6
2 Trends en ontwikkelingen recreatie	7
2.1 Inleiding	7
2.2 Huidig recreatief gebruik	7
2.3 Trends en ontwikkelingen	9
2.5 Gevolgen woningbouw voor recreatie	12
3 Ambities voor recreatie	14
3.1 Inleiding	14
3.2 De functie van het IJmeer/Markermeer	14
3.3 Ambities op hoofdlijnen	14
3.4 Watersport	15
3.5 Oeverrecreatie: wandelen en fietsen	18
3.6 Oeverrecreatie: strand & leisure	18
3.7 Sportvissen	19
3.8 Cultuurhistorie en natuur	19
3.9 Verblijfsrecreatie	20
4 Toekomstbesteding ecologisch systeem	21
4.1 Inleiding	21
4.2 Toekomstbestendig ecologisch systeem	21
4.3 Kansen en randvoorwaarden op hoofdlijnen	22
4.4 Oermoeras	22
4.5 Belevingsnatuur	23
4.6 Zoekgebied waterplanten	23
4.7 Seizoengebonden waterpeil	24
4.8 Vooroevers	25
4.9 Binnendijkse natuur	25
Bijlage 1 Deelnemers workshop 26 oktober 2007	27

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

Er ligt een belangrijke ecologische opgave voor het IJmeer en Markermeer. De natuurwaarden van het gebied zijn belangrijk, onder andere voor een veelvoud aan vogelsoorten, maar de ecologische kwaliteit van het gebied gaat achteruit. Een belangrijke oorzaak voor de achteruitgang van de waterkwaliteit is de grote hoeveelheid slib die zich in het IJ- en Markermeer bevindt waardoor het water troebel wordt en planten en mossels verstikken. Op dit moment wordt er gewerkt aan het ontwikkelen van een 'toekomstbestendig ecologisch systeem': een plan ter verbetering van de huidige ecologische kwaliteit van het gebied, voor versterking van het recreatieve (mede)gebruik, behoud van de ruimtelijke kwaliteit en voor de toekomstbestendigheid van het waterbeheer. Daarmee kan het binnen de Natura 2000 randvoorwaarden misschien zorgen voor meer ruimte voor de bouwopgave en overige ontwikkelingen. Dit laatste is onderwerp van studie binnen het project Toekomstverkenning Markermeer IJmeer.

In tegenstelling tot andere gebieden in Nederland zal de Randstad en in het bijzonder de Noordvleugel tot 2030 nog sterk groeien. Het gebied rond IJmeer/Markermeer omvat een aantal uitbreidingskernen. Woningtekorten in de regio Amsterdam leiden tot een toenemende vraag naar woningen in en om Amsterdam. Naast de aanleg van IJburg zal voor Almere sterk groeien en ook Lelystad is in toenemende mate een belangrijke woonlocatie voor mensen die werkzaam zijn in Amsterdam.

Om het toenemende woningtekort in de regio Amsterdam op te vangen is besloten tot een uitbreiding van het aantal woningen in Almere en Lelystad. In Almere zullen er tussen 2010-2030 waarschijnlijk 60.000 woningen bijkomen, in Lelystad ongeveer 18.000.

Een toename met een dergelijke hoeveelheid woningen betekent een aanzienlijke bevolkingsgroei die op haar beurt weer leidt tot een toenemende behoefte aan recreatieruimte en -voorzieningen. Deze recreatievoorzieningen moeten worden ontwikkeld met inachtneming van de ecologische waarden van het gebied. Bij de ontwikkeling van het toekomstbestendig ecologisch systeem is het ook van belang te kijken naar de bijdrage die dit kan leveren aan de recreatieopgave in het gebied.

De provincie Flevoland heeft aan Arcadis en de Stichting Recreatie, Kennis- en Innovatiecentrum gevraagd om een korte quick scan uit te voeren om de ambities voor recreatie in het IJmeer/Markermeer gebied in kaart te brengen.

1.2 ONDERZOEKSVRAGEN

- De onderzoeksvragen van deze quick scan zijn:
- Welke trends en ontwikkelingen bestaan er op het gebied van (openlucht- en water-) recreatie?
- Welke gevolgen hebben die voor de huidige situatie op het IJmeer en Markermeer?
- Wat zijn de wensen en ambities voor recreatie op en rond het IJ- en Markermeer?
- Welke wensbeelden levert het toekomstbestendig ecologisch systeem op? Valt dit te kwantificeren en lokaliseren?
- Welke kansen voor koppeling van natuurontwikkeling en recreatieontwikkeling kunnen worden onderscheiden, welke inspanningen zijn hiervoor nodig en waar liggen de winstkansen?

Daarnaast gaan we kort in op de volgende vraag:

- Welke gevolgen heeft de woningbouwopgave voor de recreatiebehoefte in het gebied?

1.3 AANPAK

Dit rapport presenteert de resultaten van een quick scan van de ambities voor recreatie in het IJmeer/Markermeer gebied. Deze quick scan bestaat uit een beknopt literatuuronderzoek en een workshop. Voor het literatuuronderzoek is met name gebruik gemaakt van eerder uitgevoerde onderzoeken die zijn aangeleverd door de opdrachtgever. De belangrijkste trends en ontwikkelingen die uit de literatuurstudie naar voren kwamen, zijn voorgelegd aan vertegenwoordigers uit het domein recreatie tijdens een workshop. De resultaten van deze workshop vormen een belangrijk onderdeel van dit rapport. Deelnemers aan de workshop is gevraagd hun wensen en ambities voor recreatie in het IJmeer/Markermeer gebied kenbaar te maken. Ook zijn de gevolgen van een toekomstbestendig ecologisch systeem voor recreatie besproken. Aan deelnemers is gevraagd kansen te benoemen en randvoorwaarden aan te geven.

2 TRENDS EN ONTWIKKELINGEN RECREATIE

2.1 INLEIDING

Dit hoofdstuk is gewijd aan het recreatieve gebruik van het Markermeer en IJmeer en de trends en ontwikkelingen daarin. Hiervoor kijken we eerst naar het huidige recreatief gebruik van het gebied. Vervolgens geven we een korte uiteenzetting van de belangrijkste trends en ontwikkelingen binnen recreatie. Daarna spitsen we de trends en ontwikkelingen zo veel mogelijk toe op de activiteiten die veel plaatsvinden in het IJmeer/Markermeer gebied.

2.2 HUIDIG RECREATIEF GEBRUIK

Het IJmeer/Markermeer gebied is vooral bekend als watersportbestemming. Vanwege de relatieve openheid is het gebied met name voor de grote watersport geschikt, dat wil zeggen de chartervaart, het varen met motorboten met kajuit en zeilen.

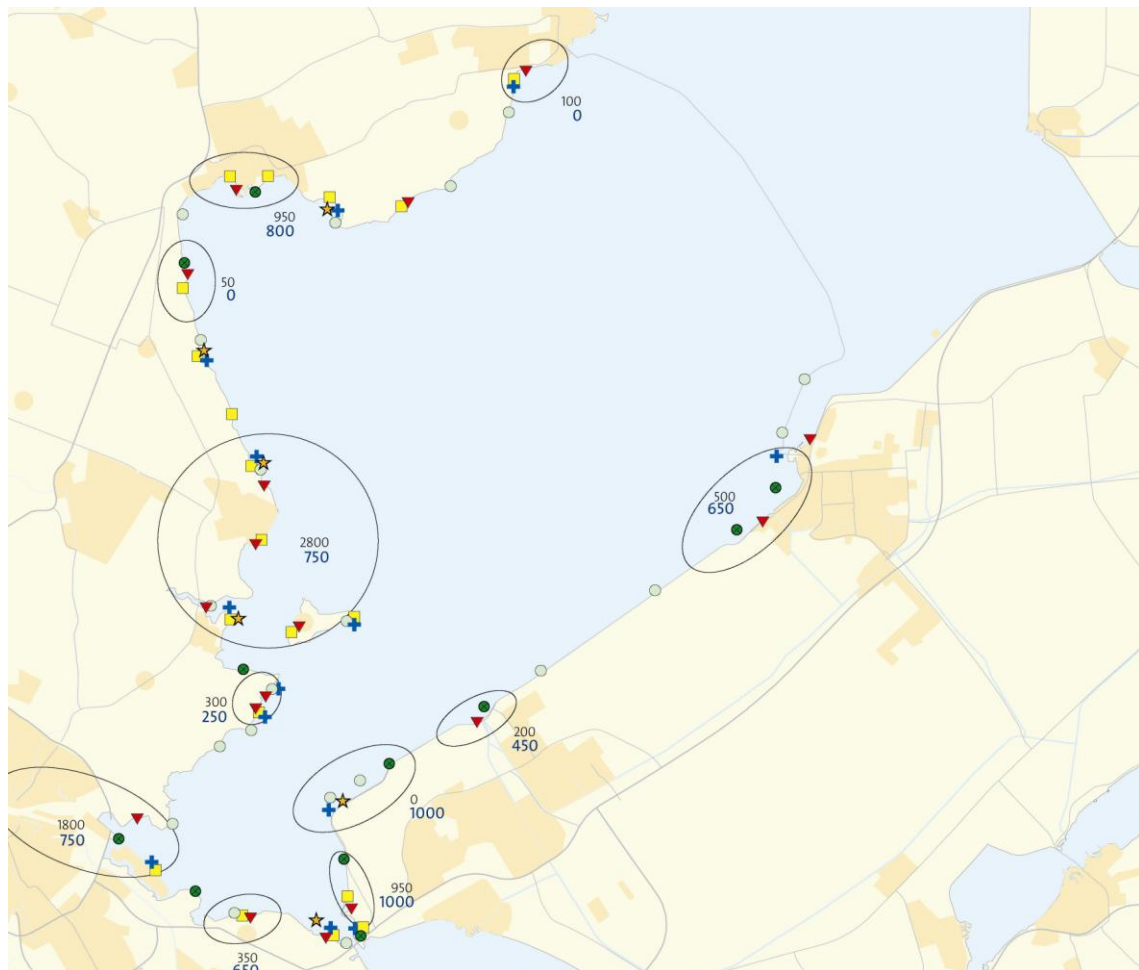
Het IJmeer en Markermeer hebben ieder hun eigen karakter. Het Markermeer is wijds en open en is daardoor bij uitstek een zeilbestemming. Maar liefst 95% van de ligplaatsen rond het Markermeer wordt bezet door zeilboten (Lensink et al., 2007). Ook het IJmeer wordt veel gebruikt door zeilers, 66% van de ligplaatsen aan het IJmeer wordt bezet door zeilboten. Omdat het IJmeer veel beperkter is van omvang en meer verstedelijkte oevers kent, wordt het IJmeer door oeverrecreanten en de kleine watersport intensiever gebruikt dan het Markermeer. Naast zeilen is ook het varen met grote en kleine motorboten er populair (Lensink et al., 2007). Het water is iets minder open en er zijn meer vaarbestemmingen, waaronder een aantal eilandjes dat ook met kleine boten of kano's te bereiken is.

Andere vormen van watergebonden recreatie die in het gebied plaatsvinden, zijn jetskiën, surfen en kitesurfen¹. Er zijn verschillende locaties voor vissen, vanaf de oevers, per boot en wadend. In de buurt van de belangrijkste woonkernen is zwemmen en zonnen en ander recreatief gebruik van stranden populair. Het aantal voorzieningen voor oeverrecreatie is echter beperkt. Vooral aan de oevers aan de Noord-Hollandse kant zijn relatief veel stranden. Aan de oevers van Flevoland is het aanbod veel beperkter, zie figuur 1. De stadjes aan de oevers van Noord-Holland zijn bovendien aantrekkelijk vanwege het cultuurhistorische karakter.

Tot slot hebben de oevers (en het achterland) van het IJmeer en Markermeer ook een belangrijke functie voor wandelaars en fietsers. Het gebied heeft dan ook een belangrijke functie als 'uitloopgebied' voor bewoners van de steden en andere kernen in de regio. Rust en natuurbeleving spelen daarbij een belangrijke rol.

¹ Er zijn in het gebied een aantal gedooglocaties voor kitesurfen (zie figuur 1).

Figuur 1: Huidig recreatief gebruik IJmeer/Markermeer inclusief aantal ligplaatsen jachthavens

Bron: bewerking Stichting Recreatie en provincie Flevoland op basis Waterrecreatie Advies 2007

- JACHTHAVEN
- OEVERRECREATIE:**
 - SPORTVISLOCATIE ENKELE GEBRUIKERS
 - SPORTVISLOCATIE DRUK
 - STRAND
 - SURFLOCATIE
 - KITESURFEN (GEDOOGD)
 - JACHTHAVENGEBIED + AANTAL LIGPLAATSEN

2.3 TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

De vrijetijdssector is trendgevoelig. Zowel vraag als aanbod zijn constant aan verandering onderhevig. Leeftijd en etniciteit zijn steeds minder bepalend voor het vrijetijdsgedrag van mensen. Gezinssituatie, arbeidsmarktpositie, opleiding en vooral persoonlijk voorkeur komen daarvoor in de plaats. Er is steeds meer mogelijk op het gebied van vrije tijd. Tegelijkertijd stellen consumenten ook steeds hogere eisen aan hun vrijetijdsbesteding. Consumenten willen meer kwaliteit, meer diversiteit en vooral meer beleven. Door toenemende persoonlijke verplichtingen is de hoeveelheid vrije tijd die mensen ter beschikking hebben onder druk komen te staan. Toch nemen de bestedingen en de mobiliteit in de vrije tijd toe.

De belangrijkste trends zijn:

- Toenemende druk op de beschikbare vrije tijd, enerzijds door minder uren vrije tijd en meer verplichtingen, anderzijds door meer wensen wat betreft de invulling van de vrije tijd. Ouderen en jongeren hebben gemiddeld minder verplichtingen en dus meer tijd tot hun beschikking.
- Consumenten zijn in toenemende mate bereid geld uit te geven in hun vrije tijd te steken.
- Mensen worden steeds uithuiziger in hun vrijetijdsbesteding. (Auto-)mobiliteit is hierbij van essentieel belang. Maar liefst 44% van alle autoverplaatsingen vindt plaats in het kader van de vrije tijd.
- Vrijetijdsbesteding is vaker gefocust op belevingen. Consumenten zoeken een totaalervaring, waarbij verschillende doelen en/of activiteiten gecombineerd worden.
- Toenemende diversiteit van vraag en aanbod.
- Diversificatie van de vrije tijd leidt er toe dat mensen vaker korte vakanties nemen en vaker een dagtochtje maken.
- Diversificatie van de vraag leidt aan aanbodzijde tot meer profilering, het aanboren van niche markets en het ontwikkelen van arrangementen.
- Digitalisering heeft een sterke invloed op het domein recreatie. Consumenten maken in toenemende mate gebruik van het internet om zich te informeren over mogelijke vrijetijdsbestedingen. Daarnaast wordt digitalisering ingezet om nieuwe vrijetijdsactiviteiten te ontwikkelen of bestaande aangenamer te maken. Hierbij valt te denken aan GPS-wandeltochten, visradar aan boord van schepen en navigatieapparatuur.

Uiteraard hebben deze trends invloed op de mogelijke recreatieve ontwikkelingen in het IJmeer/Markermeer-gebied. Zo kan de toename van de bereidheid tot reizen in de vrije tijd mogelijk bijdragen aan extra recreatieve drukte in het gebied. De stijgende uitgaven van de gemiddelde recreant bieden kansen voor de verdere economische ontwikkeling van de recreatiesector. Qua aanbod dient de regio zo veel mogelijk aan te sluiten op algemene ontwikkelingen: zorg voor een divers aanbod, met aandacht voor beleving en digitalisering.

Waterrecreatie

Ook de waterrecreatie is aan verandering onderhevig. Voor een deel komen de trends overeen met de ontwikkelingen in het domein van de vrije tijd als geheel en voor een deel kent de waterrecreatie haar eigen specifieke trends en ontwikkelingen. De belangrijkste trends voor de waterrecreatie, ook specifiek in de regio, zijn:

- Er is een toename van het aantal grote schepen. De boten die op dit moment worden verkocht zijn vaak aanzienlijk groter dan een aantal jaren geleden. Op het IJmeer/Markermeer is dit duidelijk zichtbaar.
- Grotere schepen leiden ook tot veranderingen in het vaargedrag. Grote schepen zijn vanwege de vaardiepte aangewezen op open water. Ook zijn schepen vaker zeewaardig, waardoor ook bestemmingen verder weg in het bereik komen. Een toenemend deel van de schepen maakt zijn vaardagen buiten het IJsselmeergebied.
- Er is een toenemende behoefte aan comfort en luxe, zowel aan boord als in de havens. Veel mensen gebruiken hun boot steeds meer als vakantiehuisje en blijven langer in de haven.

- Het aantal vaardagen op het IJmeer/Markermeer neemt niet of nauwelijks toe, terwijl het aantal boten en ligplaatsen wel is gestegen.
- Er is op termijn een lichte verschuiving te verwachten van zeilboten naar motorboten. Een van de oorzaken van deze verwachte verandering is de toenemende vergrijzing.
- Er is aandacht voor nostalgie in de scheepvaart. Zowel het gebruik van historische schepen als het varen naar cultuurhistorische bestemmingen is onverminderd populair.
- Veel watersporters gaan vaker, maar korter weg en willen meer variatie.
- Het aantal allochtonen, zeker in de regio, neemt relatief sterk toe. Deze groep is over het algemeen minder op water gericht in hun vrijetijdsbesteding.
- Door de vergrijzing van de Nederlandse bevolking zal mogelijk een verlenging van het vaarseizoen optreden en een intensivering van activiteiten in het laagseizoen. De groep vijftig-plussers is minder gebonden aan het hoogseizoen, en vormt tevens een belangrijke doelgroep voor waterrecreatie. Uiteraard geldt ook voor deze groep dat de activiteiten weersafhankelijk zijn.
- Daarnaast heeft de groep vijftig-plussers gemiddeld genomen meer tijd tot haar beschikking, waardoor verder weggelegen bestemmingen voor deze groep binnen bereik is gekomen. Deze ligplaatshouders verlaten in dat geval het gebied.

Specifiek voor het IJmeer/Markermeer geldt dat er rekening mee gehouden dient te worden dat 'wonen aan en in het water' in de regio waarschijnlijk verder ontwikkeld zal worden. De verwachting daarbij is dat dat zal kunnen leiden tot groei van de vraag naar vaar- en aanlegmogelijkheden bij de eigen woning voor kleine en grote recreatievaart. Immers, het wordt aantrekkelijk om vanaf het eigen huis te gaan varen, mits daar voorzien is een aanlegplaats.

Wandelen en fietsen

Wandelen en fietsen blijven zeer belangrijke vormen van vrijetijdsbesteding voor Nederlanders. Volgens het Dagrecreatie-onderzoek gaat bijna 76% van de Nederlanders wel eens wandelen en 68% wel eens fietsen (CBS/NRIT, 2003). De verwachting is dat deze vorm van vrijetijdsbesteding onveranderd populair zal blijven per leeftijdsgroep. Gezien de vergrijzing is de verwachting dat er een redelijke toename zal zijn van het aantal wandelaars en fietsers, aangezien deze vrijetijdsbesteding met name bij ouderen populair is. In combinatie met de bevolkingstoename, zeker in de regio rondom het IJmeer/Markermeer, zijn in de toekomst veel meer fietsers en wandelaars in deze regio te verwachten.

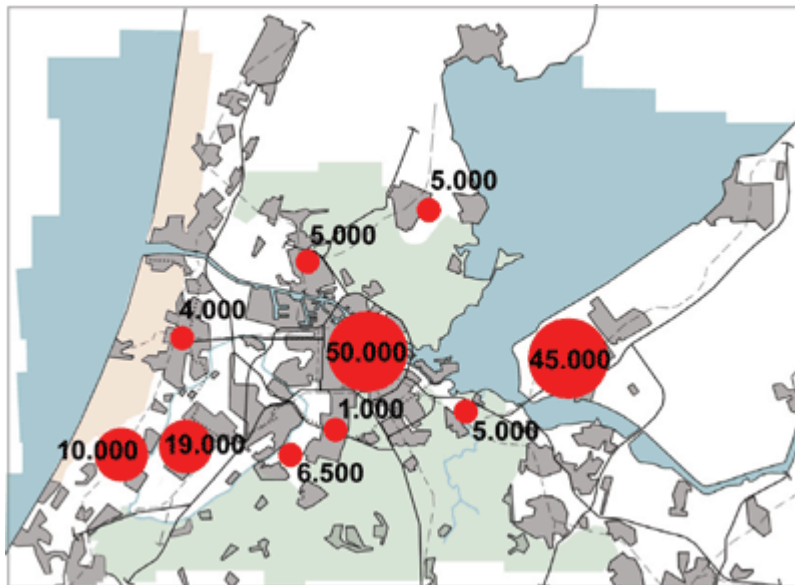
2.4 WONINGBOUWOPGAVE

Het gebied rond het IJmeer heeft een belangrijke woningbouwopgave. Door toenemende drukte in de regio Amsterdam wijken steeds meer mensen uit naar de regio Almere om te wonen en te recreëren. Amsterdam, IJburg en Almere zullen de komende jaren belangrijke groeikernen zijn, waardoor het aantal omwonenden rond het IJmeer aanzienlijk zal toenemen. In de hele Noordvleugel moeten de komende jaren 150.000 woningen worden gebouwd. Door de bouwrestricties rondom Amsterdam, onder meer in verband met Schiphol, zal een groot deel van de woningbouw ten oosten van Amsterdam plaatsvinden, onder meer in de regio Almere.

Inmiddels is de gemeenteraad van Almere akkoord gegaan met een uitbreiding van 60.000 woningen. Momenteel heeft Almere een inwoneraantal van 183.000, in 2030 zal dat zijn toegenomen tot 350.000 inwoners (een groei van 91%!). Naast de ontwikkelingen rond het IJmeer zal ook in Lelystad een uitbreiding plaatsvinden, zij het van een iets beperktere omvang. Naar verwachting komen er jaarlijks ongeveer 800 woningen bij, dat is een toename van ongeveer 18.000 woningen tot 2030. Het huidige inwoneraantal van 70.000 zal daarmee groeien tot 80.000 in 2015 en mogelijk richting de 100.000 in de periode daarna. Uitbreidingen aan de oevers van Noord-Holland zullen waarschijnlijk zeer beperkt zijn en zijn er vooral op gericht huidige inwoners onder te brengen. In de Integrale Verkenning IJsselmeergebied en op de zoneringskaart IJsselmeergebied (kaart G) in de Nota Ruimte wordt voor de kernen aan de Noord-Hollandse kust de mogelijkheid aangegeven van ‘kwaliteitsverbetering van de bestaande waterfronten’ en voor de hele kust ‘voorkeursgebied afwisseling van natte natuur en recreatie’. Ook Amsterdam zal verder groeien. Zo is de ontwikkeling van 18.000 woningen in IJburg inmiddels in volle gang en heeft Amsterdam plannen om binnenstedelijk ongeveer 50.000 woningen te bouwen tussen 2010 en 2030. Hoewel een groot deel van de woningbouw in de regio Amsterdam niet langs het IJmeer plaatsvindt, zal deze waarschijnlijk wel van invloed zijn op de toekomstige ontwikkelingen van het IJmeer – Markermeergebied. Het IJmeer – Markermeer is immers een belangrijk uitloopgebied voor Amsterdam en er zijn ambities om die rol in de toekomst verder te versterken.

Figuur 2: Lokaties woningbouw IJmeergebied (excl. Lelystad met ±18.000 woningen tot 2030)

Bron: www.verkenningijmeer.nl

2.5 GEVOLGEN WONINGBOUW VOOR RECREATIE

Een stijging van het aantal inwoners heeft consequenties voor de vraag naar recreatie in de regio.

Het gebied rond de Noordvleugel heeft op dit moment al een aanzienlijk recreatietekort. Door het toenemen van het aantal huizen en inwoners en een zeer beperkte hoeveelheid beschikbare ruimte zal dit tekort in de nabije toekomst waarschijnlijk alleen maar toenemen. Het gebied rond het IJmeer/Markermeer vormt een belangrijk uitloopgebied voor de Noordvleugel, zowel om te wonen als te recreëren. Bij de inrichting van het gebied zal rekening moeten worden gehouden met de behoeften van toekomstige bewoners en van (toenemende aantallen) bezoekers uit het stedelijk gebied.

Door bewoners wordt steeds meer waarde gehecht aan de nabijheid van hoogwaardige voorzieningen (ANWB et al., 2005). De aanwezigheid van voldoende recreatievoorzieningen in de directe woonomgeving draagt bij aan het woongenot, levensgeluk en de gezondheid van inwoners. Recreanten blijven het liefst in de eigen woonomgeving. Recreatieactiviteiten die veel in de woonomgeving worden ondernomen zijn onder andere wandelen, fietsen, zwemmen en zonnen. Dit zijn bovendien activiteiten die de afgelopen decennia onverminderd populair zijn gebleven.

Zoals eerder aangegeven gaat bijna 76% van de Nederlanders wel eens wandelen en 68% wel eens fietsen (CBS/NRIT, 2003). Uit onderzoek blijkt dat 80% van de wandelaars wandelt op een afstand van minder dan 10 km van de woning. 90% van de fietsers begint een fietstocht op minder dan 15 kilometer van de woning (Stichting Recreatie, 2007). Alleen al de uitbreiding van de gemeente Almere brengt de komst van bijna 127.000 extra wandelaars en bijna 114.000 extra fietsers met zich mee, waarvan het merendeel in de directe woonomgeving regelmatig wil wandelen en fietsen.

Zo'n 19% van de Nederlanders gaat wel eens varen (ZHBT, 2005). Alleen uitgaande van de groei van Almere, betekent dat een mogelijke toename van het aantal vaarders met zo'n 32.000. Bij mooi weer zijn mensen vaak bereid om afstanden af te leggen om bij het water te kunnen recreëren (zwemmen en zonnen). Vaak wordt daarbij gekozen voor de dichtstbijzijnde voorziening die voldoet. Door de woningbouwopgave zal de behoefte aan strand- en leisure-faciliteiten in de directe omgeving van woonkernen toenemen. Als overloopgebied voor de regio Amsterdam zal het IJmeer – Markermeer moeten concurreren met de Noordzeekust. Het aantal extra te verwachten zonniers en zwemmers aan de stranden als gevolg van de groei van Almere is ongeveer 67.000 (uitgaande van een percentage van 40% van de Nederlanders die wel eens zont of zwemt op een strand).

Hierbij dient opgemerkt te worden dat de bevolkingsopbouw van Almere afwijkt van de gemiddelde bevolkingsopbouw in Nederland. Zo is de groep niet-westerse allochtonen groter, terwijl de recreatiewens van deze groep niet altijd even helder is. Deze groep is over het algemeen minder gericht op de waterrecreatie en fietsen dan de autochtone bewoners, en meer op activiteiten als barbecueën en picknicken. Het is raadzaam bij de inrichting van recreatiegebieden met deze specifieke wensen rekening te houden.

Hoewel duidelijk is dat de geplande bevolkingstoename zal leiden tot een toenemende behoefte aan recreatieruimte, is deze behoefte in het kader van deze quick scan niet exact te kwantificeren, zeker niet voor het gehele gebied (waarbinnen ook een verschuiving van de bevolking zal plaatsvinden) .

Kortom

Er is nu al een tekort aan recreatieruimte in de Noordvleugel. Door de woningbouw en bevolkingstoename zal deze behoefte alleen maar verder toenemen. Bij de ontwikkeling van het IJmeer – Markermeer moet voldoende ruimte worden ingericht voor recreatie. Het gebied zal waarschijnlijk meer gebruikt gaan worden als overloopgebied voor de regio Amsterdam. Ook moet er aandacht worden besteed aan voldoende recreatiemogelijkheden dicht bij huis. Veel recreanten geven er de voorkeur aan in of nabij de eigen woonomgeving te recreëren. Het gaat hierbij met name om wandelen en fietsen, maar ook om bijvoorbeeld zwemmen, zonnen, leisure-activiteiten en picknicken.

3 AMBITIES VOOR RECREATIE

3.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk komen de wensen en ambities voor recreatie aan bod zoals die zijn besproken tijdens de workshop van 26 oktober 2007. Vertegenwoordigers van de sector en bestuurders van de provincies Flevoland en Noord-Holland en de gemeente Amsterdam hebben tijdens deze sessie hun wensen ten aanzien van recreatie kenbaar gemaakt. Aan deelnemers is gevraagd in eerste instantie geen rekening te houden met de eisen die voortkomen uit Natura 2000 en andere natuurbeschermingsmaatregelen. Waar mogelijk zijn de wensen en ambities voor recreatie verwerkt in de recreatiekaart van het gebied, zie figuur 3.

3.2 DE FUNCTIE VAN HET IJMEER/MARKERMEER

De Noordvleugel is sterk aan het ontwikkelen. In hoofdstuk 2 is al kort ingegaan op de grootschalige woningbouwplannen in de regio. Het IJmeer/Markermeer heeft een belangrijke functie als recreatief uitloopgebied. De Noordvleugel kent, in vergelijking met andere delen van het land, relatief weinig gebieden waar men kan recreëren. Daardoor is het vaak erg druk in die gebieden. Het IJmeer/Markermeer biedt mogelijkheden om in de groeiende recreatiebehoefte te kunnen voorzien. Het gebied biedt uitstekende mogelijkheden voor allerlei vormen van water- en oeverrecreatie. In eerdere studies en gesprekken wordt daarom al gesproken over het 'Waterpark IJmeer', waar de grootste recreatiedruk te verwachten is, gezien de ligging ten opzichte van voornamelijk Amsterdam en Almere.

Aandacht voor de recreatieve functie van het IJmeer/Markermeer draagt tevens bij aan het vestigingsklimaat van de Noordvleugel en de Randstad. Voldoende 'groen', 'blauw' én mogelijkheden tot beleving daarvan kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de concurrentiepositie van de regio. Daarvoor wordt dan ook aandacht gevraagd in het rapport *Gaan voor goud* (Kamer van Koophandel, 2004): 'de verblijfskwaliteit van een regio – waaronder een hoge kwaliteit van groen en water – zal de komende jaren in belang toenemen. Dit belang geldt voor de mens als inwoner, recreant en gebruiker van voorzieningen, en daarmee ook voor de economische bedrijvigheid'. De groen-blauwe kwaliteiten in de Noordvleugel, waaronder de recreatiegebieden en de wateren moeten behouden blijven, aldus de Kamer van Koophandel. Tegelijkertijd moeten ook de belevingswaarde, toegankelijkheid en de gebruiksmogelijkheden vergroot worden. De vrijetijdssector wordt in dit rapport benoemd als een belangrijke drager voor economische ontwikkeling in de regio. De waterrecreatie, waaronder de chartervaart, speelt in economisch opzicht een belangrijke rol in het gebied en draagt in belangrijke mate bij aan de regionale economie, aldus Stichting Waterrecreatie IJsselmeer en Randmeren.

3.3 AMBITIES OP HOOFDLIJNEN

Vaarrecreatie

Het IJmeer/Markermeer, nu al een gebied met (internationale) betekenis voor de watersport, biedt kansen voor de vaarrecreatie. Vanuit de recreatiesector wordt dan ook veel nadruk gelegd op het belang van deze vorm van recreatie. Voor de vaarrecreatie is het vooral van belang te behouden wat goed is: het open karakter van de meren staat daarbij zeer centraal, en is in Nederland redelijk uniek. Daarnaast zijn verbeteringen mogelijk zoals het aanleggen van meer vaarbestemmingen en beschutte ankerplaatsen.

Oeverrecreatie

De voorzieningen voor oeverrecreatie zijn relatief beperkt; dat zou verbeterd moeten worden. Er moeten veel voorzieningen bijkomen: meer strandjes, meer horeca, meer leisure-voorzieningen, maar ook meer wandel- en fietspaden. Variatie in het aanbod is hierbij van groot belang. Een ander aandachtspunt is het verbeteren van de beleefbaarheid van de bijzondere kwaliteiten van het gebied: meer wandelen en fietsen op de dijk in plaats van erachter, beter toegankelijke natuur, en beter bereikbare en opengestelde cultuurhistorische elementen.

Algemene ambities en aandachtspunten

Van belang is om rekening te houden met (potentiële) conflicterende belangen en wensen vanuit verschillende soorten recreanten. Zo is de wens vanuit de grote watersport om het gebied zo open mogelijk te houden. Juist vanuit de kleine watersport komt de wens voor meer beschutting en afwisseling. Daarnaast zijn sommige oeverrecreanten bijvoorbeeld op zoek op naar rust en stilte, waar andere oeverrecreanten erop uitgaan voor de gezelligheid en uitgebreide voorzieningen.

Om zo veel mogelijk tegemoet te komen aan de verschillende wensen, is het raadzaam om in ieder geval voor de oeverrecreatie een zekere mate van zonering toe te passen voor het gebied, waarbij het IJmeer als “Waterpark” als intensief recreatiegebied kan worden beschouwd.. Voor de oeverrecreatie is een ‘Rondje IJmeer’ de grote wens, met goede verbindingen met het achterland. Met name de zuidkant van het IJmeer (de kust tussen Amsterdam en Muiden) wordt gezien als intensief recreatiegebied, alsmede de kust bij Almere. De Waterland-kust en het stuk tussen Muiden en de Hollandbrug worden gezien als meer extensieve gebieden, waar via wandelen en fietsen op of voor de dijk het gebied ook goed beleefd kan worden. Wederom zijn verbindingen met het achterland hierbij van belang.

Het Markermeer is, met haar grote, open karakter meer een gebied voor de beleving van het open water, de natuur en de rust. Hier zal de recreatie veel extensiever van aard zijn. Toch kan ook hier een verdere ontwikkeling van voorzieningen plaats vinden. Zo moeten de gebruiksmogelijkheden van de Flevolandse kust worden vergroot, kan gezocht worden naar een betere toegankelijkheid van de Oostvaardersplassen en is er, ook in dit gebied, behoefte aan meer vaardoelen. Voorop blijft echter staan dat het gebied haar open karakter dient te behouden.

Het verdient aanbeveling om de zonering voor het gebied nog verder uit te werken en vast te leggen, zodat voor alle betrokkenen helder is wat waar kan, mag of wenselijk is.

3.4 WATERSPORT

Bijna een vijfde deel (19%) van de Nederlanders gaat wel eens varen met een motor- of zeilboot, roeiboort of kano (ZHBT, 2005). Ongeveer 8% van de Nederlanders vaart wel eens met een motorboot en 4% met een zeilboot (CVTO, 2005). Het IJmeer – Markermeer vervult een belangrijke rol als watersportgebied.

Wensen en ambities

Een van de belangrijkste kenmerken van het gebied is de openheid. Deze openheid is van belang voor de beleving van recreanten, maar ook voor de bevaarbaarheid. In de verkenning van trends en ontwikkelingen is geconstateerd dat boten steeds groter worden. Steeds meer vaarrecreanten zoeken hierdoor open water op. Het is zaak dat het water van het IJmeer en met name het Markermeer zo open mogelijk blijft.

De kust van Noord-Holland kent een aantal aantrekkelijke bestemmingen voor vaarrecreanten in de vorm van cultuurhistorische stadjes. De kust van Flevoland heeft minder vaarbestemmingen en is minder aantrekkelijk. De kust van Flevoland zou aantrekkelijker moeten worden door nieuwe vaarbestemmingen te creëren. Ook zou de verbinding tussen de Noord-Hollandse kust en de Flevolandse kust verbeterd kunnen worden.

Er zijn op dit moment relatief weinig beschutte ankerplaatsen in het IJmeer -Markermeer. Veel vaarrecreanten leggen iedere avond aan in een jachthaven. Ook worden er veel dagtochten gemaakt vanaf de vaste ligplaats en wordt minder vaak van A naar B gevaren. Voor een deel wordt dit veroorzaakt door een relatief hoge bezettingsgraad van jachthavens van gemiddeld 94,8% (Waterrecreatie Advies, 2007) en voor een deel door het ontbreken van beschutte ankerplaatsen. Suggesties die zijn gedaan om dit te verbeteren zijn het doortrekken van de beschutte route Muiden - Amsterdam, en dit combineren met het ontwikkelen van aanlegpunten op de eilandjes, of met gebruik van moorings. Een andere suggestie is het creëren van beschutte vaarroutes (bijvoorbeeld via het creëren van eilandjes), in de richting van Peneiland (Diemer vijfhoek).

Indien de waarschijnlijke uitbreiding van het wonen in en aan het water voornamelijk zal leiden tot de toename van het aantal 'kleine watersporters' (afhankelijk van het type voorzieningen die daarbij wordt aangebracht), dient ook voldoende rekening gehouden te worden met faciliteiten en aantrekkelijkheid voor de kleine watersport. Beschutting, variatie en voldoende aanlegplekken zijn hiervan voorbeelden.

figuur 3: Ambities recreatie IJmeer – Markermeer

bron: Stichting Recreatie en provincie Flevoland, 2008

3.5 OEVERRECREATIE: WANDELEN EN FIETSEN

Wandelen en fietsen zijn de belangrijkste vormen van openluchtrecreatie in Nederland. Volgens het Dagrecreatie-onderzoek gaat bijna 76% van de Nederlanders wel eens wandelen en 68% wel eens fietsen (CBS/NRIT, 2003). Bij het recreatief inrichten van het IJmeer – Markermeer gebied mogen voorzieningen voor deze recreatievormen dus niet ontbreken.

Wensen en ambities

Eén van de ambities voor het IJmeer/Markermeer is dat de natuur en het landschap meer beleefbaar moeten worden voor wandelaars en fietsers. Er zijn veel paden die achter de dijk liggen, waardoor er weinig beleving van het water is. Het aanleggen van meer wandel- en fietspaden op en voor de dijk zou de beleefbaarheid van het gebied verbeteren.

Een andere ambitie is het ontwikkelen van een rondje IJmeer voor wandelaars en fietsers, of het ontwikkelen van een groter rondje IJmeer- Markermeer. Andere wensen om wandelen en fietsen meer aantrekkelijk te maken zijn:

- Een goede verbinding van oeverroutes met routes in het achterland.
- Veerpontjes inzetten om de toegankelijkheid van het gebied voor wandelaars en fietsers te verbeteren. Op die manier kunnen ook de eilandjes en cultuurhistorische elementen onderdeel vormen van wandel- en fietsroutes.
- Meer wandel- en fietsdoelen creëren, bijvoorbeeld een terras, café of bezoekerscentrum.
- Wandel- en fietspaden in Flevoland, met name langs de kust, zouden onderdeel kunnen worden van een lange-afstandsroutes.

3.6 OEVERRECREATIE: STRAND & LEISURE

Volgens het Continu VrijeTijds Onderzoek 2004 gaat bijna 40% van de Nederlanders wel eens zwemmen en zonnen aan het strand en 22% aan een meer (CVTO, 2005). In Flevoland zijn stranden en omringend gebied ook belangrijk voor andere vormen van recreatie, waaronder terras- en horecabezoek en winkelen.

Wensen en ambities

In het stedelijke gebied tussen Amsterdam, Muiden en Almere moet er sterk worden ingezet op het ontwikkelen van recreatie. Dit gebied moet een belangrijk recreatief uitloopgebied worden voor de stedeling. Om de stedeling te trekken is echter meer nodig dan alleen wat strandjes. Er moet ook aandacht zijn voor vermaak. Dat willen zeggen: meer horeca, meer activiteiten, een boulevard of bijvoorbeeld een waterskibaan. De focus moet liggen op watergerichte recreatie. In het rapport *Gaan voor goud* (Kamer van Koophandel 2004) wordt gepleit voor ontwikkeling van een 'leisurepark' in of nabij Almere.

Andere ambities:

- Er moeten meer stranden komen in de buurt van woonkernen. Bij mooi weer is het enorm druk op de bestaande stranden.
- De baai van Ballast, vlakbij Muiden, is uitermate geschikt om behalve als natuurgebied om zich ook te ontwikkelen als recreatiegebied (het huidige beleid is gericht op uitsluitend natuurontwikkeling).
- Er moeten meer recreatieve voorzieningen komen die de kust van Flevoland aantrekkelijk maken.

3.7 SPORTVISSEN

Ook sportvissen is een populaire vrijetijdsbesteding van Nederlanders. Ongeveer 1,5 miljoen Nederlanders vissen jaarlijks ten minste 1 keer.

De mannelijke sportvissers van 15 jaar en ouder maken jaarlijks 13,7 miljoen vistrips. De economische waarde van de sportvisserij in de binnenwateren bedraagt € 600 miljoen per jaar (Smit et al., 2004). Het merendeel van de sportvissers vist met de hengel vanaf de waterkant en doen dit meestal dicht bij huis, op minder dan 5 km van de woning. In opkomst is de groep sportvissers die zicht richt op specifieke vissoorten. Hierbij wordt specialistisch materiaal gebruikt en soms ook bootjes.

Wensen en ambities

Een van de ambities is het ontwikkelen van de potentie van het IJmeer/Markermeer als sportvisgebied. Voor recreatieve vissers is het vooral van belang de toegankelijkheid van de oevers te verbeteren. Nu zijn er relatief veel hoge en steile dijken waar vanaf niet gevestigd kan worden. Ook is het voor recreatieve vissers van belang dat er voldoende parkeerplaatsen zijn bij vislocaties. De meeste vissers hebben veel materiaal bij zich en willen hier niet te ver mee lopen.

Een andere ambitie ligt in het ontwikkelen van het IJmeer/Markermeer als bestemming voor de avontuurlijke, technische visser. Deze groep is in opkomst en richt zich vaak op specifieke vissoorten. Hiervoor is het van belang dat de waterkwaliteit van het IJmeer – Markermeer wordt hersteld. Hierdoor kan ook de soortenverdeling zich herstellen en zullen soorten die aantrekkelijk zijn voor sportvissers, waaronder snoekbaars, beter vertegenwoordigd zijn.

Als de visstand stabiel wordt, zal het waarschijnlijk ook lucratief worden om vistochten per boot te organiseren. Ook dit sluit aan bij de opkomst van avontuurlijk en technisch vissen.

3.8 CULTUURHISTORIE EN NATUUR

Twee belangrijke recreatieve trekkers van het IJmeer/Markermeer zijn de cultuurhistorische stadjes en de natuurgebieden.

Wensen en ambities

- De bestaande en toekomstige natuur moet beter beleefbaar worden voor recreanten. Dit geldt niet alleen voor waterrecreanten, maar juist ook voor wandelaars en fietsers. Het is hierbij ook zaak dat bij de aanleg van dijken en andere maatregelen voor de veiligheid rekening wordt gehouden met de recreatieve beleefbaarheid van het gebied.
- De Oostvaardersplassen zijn specifiek genoemd als gebied waar de beleefbaarheid vergroot moet worden. Zowel vanaf het land als vanaf het water zou de toegankelijkheid van dit gebied verbeterd moeten worden. Door gebruik te maken van een goede zonering kan potentiële overlast voor de natuur beperkt blijven.
- Maak gebruik van bestaande cultuurhistorische elementen, door deze in te richten en toegankelijk te maken voor recreanten, bijvoorbeeld door deze op te nemen in wandel/ en fietsroutes.
- De cultuurhistorische stadjes aan de kant van Noord-Holland zijn zeer aantrekkelijk voor recreanten en toeristen. Wellicht is het mogelijk aan de kust van Flevoland een nieuw stadje te creëren, met Hoorn als inspiratiebron.

3.9 VERBLIJFSRECREATIE

De deelnemers van de workshop hebben de wens uitgesproken om meer verblijfsrecreatie te ontwikkelen. Hiervoor zijn drie opties besproken:

- Hotels in gebied rond Almere, gericht op de stedentoeurist.
- Het ontwikkelen van kleinschalige campings en/of trekkershutten, bijvoorbeeld als voorziening bij een langeafstandsroute.
- Bungalows en/of huisjes.

Voor al deze opties geldt dat ze gewenst zijn mits er voldoende vraag naar is. Veel stedentoeuristen zullen er waarschijnlijk de voorkeur aan geven in het centrum van Amsterdam te overnachten. Er is echter wel een enorm tekort aan hotelkamers in Amsterdam. De vraag naar hotels bij Almere zal wellicht maar beperkt zijn. Ook de vraag naar trekkershutten en kleinschalige campings is maar beperkt. Hier is echter wel een markt voor, zeker als een langeafstandsroute gerealiseerd kan worden. Vakantiebungalows zijn vooral aantrekkelijk voor Nederlanders die een weekendje of vakantie in eigen land willen doorbrengen.

Zij hebben vaak een voorkeur voor een landelijke omgeving.

Bij het ontwikkelen van vakantiebungalows speelt daarom de afweging hoe deze het best in het landschap ingepast kunnen worden. Een vereiste is dat de huisjes qua stijl bij de omgeving passen en waar mogelijk bijdragen aan het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit. Dit kan door huisjes zoveel mogelijk te clusteren en daarbij gebruik te maken van een stijl die past bij de omgeving (bijvoorbeeld een nieuw Hoorn). Een andere mogelijkheid is om de huisjes zo veel mogelijk te verspreiden en alles zeer kleinschalig te houden. Hierbij moet wel rekening worden gehouden met het aanbod van voorzieningen in de buurt van huisjes. Verblijfstoeuristen zullen bijvoorbeeld een recreatiestrand willen en aanlegplaatsen voor een boot.

4 TOEKOMSTBESTEDING ECOLOGISCH SYSTEEM

4.1 INLEIDING

Er zijn plannen voor het ontwikkelen van een toekomstbestendig ecologisch systeem. Deze ontwikkeling zal ook gevolgen hebben voor recreatie. Dit hoofdstuk gaat in op de mogelijke kansen die het toekomstbestendig ecologisch systeem biedt voor recreatie en aan welke randvoorwaarden het toekomstbestendig ecologisch systeem daarvoor zou moeten voldoen.

4.2 TOEKOMSTBESTENDIG ECOLOGISCH SYSTEEM

Het toekomstbestendig ecologisch systeem is een plan voor het verbeteren van de ecologische kwaliteit van het IJmeer – Markermeer gebied. De doelen van het toekomstbestendig ecologisch systeem zijn :

- Het ombuigen van de verslechtering van de waterkwaliteit naar een verbetering. Op dit moment loopt de waterkwaliteit van het IJmeer/Markermeer achteruit. Hierdoor wordt ook ecologische waarde van het gebied minder. Een van de doelen van het toekomstbestendig ecologisch systeem is het ombuigen van deze trend.
- Het ontwikkelen van een robuuster, completer en meer divers ecosysteem. Het gaat bij het ontwikkelen van het toekomstbestendig ecologisch systeem niet om het halen van doelen die zijn gesteld in Natura 2000 en de Kaderrichtlijn Water, maar om het ontwikkelen van een sterk en divers ecosysteem.
- Toekomstige ontwikkelingen moeten mogelijk blijven. De ecologische verbetering en natuurontwikkeling moeten dusdanig zijn dat er in het gebied ruimte blijft voor andere ontwikkelingen, waaronder woningbouw en het ontwikkelen van recreatie.

De belangrijkste ingrepen voor het toekomstbestendig ecologisch systeem zijn:

- Het aanleggen van een oermoeras aan de Houtribdijk.
- Het creëren van belevingsnatuur bij de woonkernen Almere, Lelystad en IJburg.
- De ontwikkeling van een natuurlijk, seizoengebonden waterpeil.
- De aanleg van vooroevers.
- Het aanpakken van de slibproblematiek door bijvoorbeeld de opvang van slib in putten en afdekken van de bodem.
- Het creëren van helderwaterzones voor ontwikkeling van waterplanten door aanleg van strekdammen of andere maatregelen die instroom van slib voorkomen.
- Het creëren van binnendijkse natuurgebieden.

In bijlage 2 zijn kaarten met mogelijke locaties van de belangrijkste ontwikkelingen te vinden. De opvang van slib in putten is in de workshop niet besproken, omdat dit naar alle waarschijnlijkheid minder invloed zal hebben op recreatie dan de andere maatregelen.

4.3 KANSSEN EN RANDVOORWAARDEN OP HOOFDLIJNEN

De ontwikkelingen in het kader van het toekomstbestendig ecologisch systeem bieden zowel kansen als bedreigingen voor de recreatie. Met name het oermoeras en de belevingsnatuur lijken kansen te bieden voor recreatie, terwijl bijvoorbeeld de vooroevers, het zoekgebied voor waterplanten en het seizoensgebonden peil juist bedreigingen voor de recreatie kunnen vormen. De gevolgen hangen echter sterk af van de uitvoering van de maatregelen, daarom zijn ook randvoorwaarden benoemd.

Geconcludeerd kan worden dat de belangrijkste voorwaarde voor de verschillende maatregelen is dat het karakter van het gebied zo min mogelijk aangetast dient te worden: de openheid van het gebied is redelijk uniek in Nederland en volgens velen ook de kracht. Tegelijkertijd liggen de kansen vooral in de betere beleefbaarheid van het gebied, en mogelijke extra toegankelijkheid van nieuwe natuur, zoals moeras en belevingsnatuur, die mogelijk bij kunnen dragen aan de extra vaardoelen die zo gewenst zijn.

Zoals in hoofdstuk 3 al is opgemerkt, is het raadzaam om de diverse typen van oeverrecreatie en kleine waterrecreatie te zoneren, zodat de wensen en belangen vanuit de verschillende soorten recreanten zoveel mogelijk een plek krijgen in het gebied. De bevindingen uit deze quick scan zouden uiteindelijk doorvertaald moeten worden naar een toekomstig recreatief programma (of visie) voor het gebied. Daarvoor is echter wel vervolgstudie nodig, waarbij onder meer gekeken zal moeten worden naar meer kwantitatieve gegevens over de te verwachten toename van de verschillende soorten recreanten, maar ook naar al bestaande recreatieplannen en –visies in de regio. Zo bestaat er een uitgebreid recreatieplan voor Waterland (vastgesteld in 2002), die de tot 2015 uitgezette koers voor de ontwikkeling van de recreatieve infrastructuur in Waterland beschrijft. Daarin is onder meer sprake van een uitgebreide zonering van Waterland, inclusief de oevers van het IJmeer en Markermeer (VISTA landscape and urban design 2003). Een toekomstig recreatief programma voor het IJmeer/Markermeer dient uiteraard rekening te houden en afstemming te zoeken met deze en vergelijkbare plannen in de regio.

4.4 OERMOERAS

De precieze invulling en omvang van het oermoeras zijn nog niet bepaald. Er wordt op dit moment gewerkt aan het ontwerp van drie verschillende varianten. Het oermoeras zal komen te liggen aan de Houtribdijk en zal bestaan uit riet, slib en bos, waarbij het riet waarschijnlijk de boventoon zal voeren. In een van de varianten loopt het moeras door aan de IJsselmeerkant.

Kansen

Het oermoeras moet beleefbaar en (gedeeltelijk) toegankelijk zijn vanaf de Houtribdijk. Het kan hiermee een belangrijke toeristische trekpleister worden. Het is van belang dat mensen het gevoel hebben dat het gebied toegankelijk is. Door goede zonering kan de overlast voor de natuur aanzienlijk worden beperkt. Een duidelijke manier om te voorkomen dat mensen van paden afwijken is bijvoorbeeld door hele diepe greppels of drassige stukken vlak naast paden te creëren. Ook goede voorlichting is belangrijk. Als bezoekers begrijpen waarom bepaalde stukken minder toegankelijk zijn, zal het begrip hiervoor toenemen.

Het oermoeras kan een belangrijk vaardoel worden. Het oermoeras creëert beschutting en baaitjes, dat maakt het aantrekkelijk om aan te leggen en eventueel te overnachten. Een oermoeras maakt het gebied langs de Houtribdijk ook beter beleefbaar. Nu is er alleen een rechte, saaie dam.

Randvoorwaarden

Bij de aanleg is het van belang dat het oermoeras niet in de doorgaande route van de vaarrecreatie komt. Een belangrijke vaarroute in het gebied loopt van Lelystad naar Enkhuizen. Er is daarom een voorkeur voor een langer, smaller oermoeras, bijvoorbeeld tussen Trintelhaven en Enkhuizen.

Vanuit recreatief oogpunt is het beter het oermoeras alleen aan de Markermeerkant van de Houtribdijk aan te leggen. Aan de IJsselmeerkant bevindt zich de Trintelhaven, van waar uit veel vaarbewegingen plaatsvinden. Het gebied wordt ook gebruikt voor watersportwedstrijden.

4.5 BELEVINGSNATUUR

Bij de woonkernen Almere, Lelystad en IJburg staat belevingsnatuur gepland. Het is nog niet bepaald hoe deze belevingsnatuur eruit gaat zien. Er zijn verschillende varianten mogelijk, bijvoorbeeld eilandjes, al dan niet met bomen, rietlanden, struinnatuur, etc..

Kansen

Strand en natuurcombinaties zijn goed mogelijk, vooral in die gebieden waar niet direct aan het water wordt gebouwd. En voorbeeld hiervan is Almere Poort. Daar komen een strand, leisure-voorzieningen en een jachthaven, maar zal geen overige bebouwing aan het water komen. Daardoor is beleefnatuur hier goed mogelijk. Ook bij Almere Pampus en Lelystad zijn er kansen voor belevingsnatuur.

Randvoorwaarden

Waar huizen worden gebouwd of waar al mensen wonen is het zaak niet te veel natuur aan te leggen in het water, omdat dit al gauw ten koste gaat van de openheid en beleefbaarheid van het water. Veel mensen kiezen juist voor wonen aan het water omdat ze een open en wijds uitzicht willen. Het zou daarom beter zijn beleefnatuur achter de dijken aan te leggen.

De beleefnatuur moet geen magere compensatie worden voor een niet-toegankelijk oermoeras. In het stedelijk gebied moet de nadruk komen te liggen op vermaak en leisure-achtige voorzieningen, zoals strandjes, boulevards, e.d.

4.6 ZOEKGEBIED WATERPLANTEN

De baai bij Hoorn is in de voorlopige plannen voor het toekomstbestendig ecologisch systeem aangewezen als zoekgebied voor waterplanten. Er zijn in dit gebied al waterplanten, maar er is ook veel slib. Om te voorkomen dat het slib zich steeds verplaatst en het water hierdoor troebel wordt, moeten er meer waterplanten komen.

Kansen

Waterplanten belemmeren, uiteraard afhankelijk van de lokatie, de vaarrecreatie. Er zijn geen noemenswaardige kansen voor recreatie.

Randvoorwaarden

Waterplanten zouden regelmatig gemaaid moeten worden, om het gebied bevaarbaar te houden. Dat is echter heel kostbaar. Bovendien bestaat het gevaar dat, als zich eenmaal natuur ontwikkelt, hiervoor beschermingsmaatregelen gaan gelden, die prioriteit krijgen boven vaarrecreatie. Uit oogpunt van de vaarrecreatie is het dus van belang het zoekgebied voor waterplanten relatief klein te houden.

Voor de vaarrecreatie zou het beter zijn het zoekgebied voor waterplanten naar de Houtribdijk te verplaatsen. In dit gebied zijn relatief weinig vaarbewegingen.

Het gebied bij Hoorn is aangewezen omdat hier de meeste ecologische winst te behalen is. Het gebied bij Enkhuizerzand is al belangrijk voor de ecologie omdat hier eendenmosselen groeien en er geen slib ligt. Een vraag daarbij is of de ecologische kwaliteit van dat gebied zo belangrijk is dat het eigenlijk niet mag veranderen.

Edam en Hoorn moeten bereikbaar blijven. Deze plaatsen doen veel moeite om toeristen en recreanten te trekken, maar zijn straks door waterplanten moeilijk bereikbaar. Hiervoor moet een oplossing worden gevonden. Een voorstel vanuit de recreatiesector is om het slib af te dekken met zand en substraat toe te voegen. De recreatiesector heeft aangegeven relatief al veel last te hebben van waterplanten in dit gebied. Daarbij is met name fonteinkruid een groot probleem.

Er moeten aanvaarroutes blijven naar Edam en Hoorn, hetzij door de aanleg van een lengtedam, hetzij door twee komdammen. Iedere variant kent zijn eigen voor- en nadelen, de precieze gevolgen zullen echter afhankelijk zijn van de uitwerking. Een lengtedam maakt een bredere vaarroute, maar vormt een obstakel voor de vaarrecreatie, en is bovendien mogelijk gevaarlijk.

Komdammen zijn mogelijk niet afdoende om het slib vast te houden en steken bovendien uit in de vaarroute. Er moet een afweging plaatsvinden tussen de belangen van recreatie (zo klein mogelijke dammen) en de belangen van de ecologie (het optimaal vasthouden van het slib).

Ook het aanpassen van vaarroutes is een mogelijkheid. Hierbij blijven wel de randvoorwaarden bestaan dat plaatsen voldoende aanvaarbaar blijven en dat de openheid van het gebied zo min mogelijk moet worden aangetast.

Een toename van de hoeveelheid waterplanten heeft mogelijk ook gevolgen voor zwemmers. Er moet rond zwemstranden worden gemaaid. Dit is met name belangrijk is de buurt van campings. Hier moet men ook met kleine bootjes kunnen blijven varen.

4.7 SEIZOENGEBONDEN WATERPEIL

Het IJsselmeer speelt een belangrijke rol in het Nederlandse watermanagement als overloopgebied en als reservoir. Hierdoor is het huidige waterpeil tegennatuurlijk; in de zomer is het waterpeil hoog en in de winter is het waterpeil laag. De plannen voor een toekomstbestendig ecologisch systeem bevatten het herstellen van een natuurlijk waterpeil, met lage waterstanden in de zomer, en hoge in de winter. Het seizoensgebonden peil houdt ook in dat meer fluctuaties kunnen plaatsvinden in de waterstand, afhankelijk van de weersomstandigheden

Kansen

Een seizoensgebonden waterpeil biedt geen kansen voor recreatie. Een laag waterpeil in de zomer is niet goed voor vaarrecreatie. Er komen juist steeds meer grote boten die behoefte hebben aan dieper water.

Daarnaast is een peilverhoging in het voorjaar of een hoger winterpeil wellicht riskant voor de jachthavens. Stormen komen met name in het voor- en najaar voor. Een verdere peilverhoging kan leiden tot extra schade door opwaaiing en het onder water staan van steigers, kaders en voorzieningen.

Peilverhoging heeft verder gevolgen voor de bereikbaarheid van de Randmeren, vanwege de doorvaarhoogte.

Ook voor strandrecreatie zal een sterker fluctuerend waterpeil waarschijnlijk niet positief uitpakken. Het strand wordt weliswaar groter bij een laag waterpeil, maar zwemmers moeten wellicht eerst door een laag modder heen waden voordat zij bij het water komen.

Randvoorwaarden

Er zijn geen randvoorwaarden genoemd voor het seizoengebonden peil.

Vanuit recreatieoogpunt is een seizoengebonden peil geen positieve ontwikkeling.

4.8 VOOROEVERS

Vooroevers zijn een soort dammen die voor de oevers worden aangelegd en waarachter een luwtegebied ontstaat. Deze luwtegebieden bieden beschutting aan planten en vogels.

Een mogelijke locatie voor het aanleggen van een vooroever is bij de Lepelaarplassen bij Almere.

Kansen

Het effect van vooroevers voor recreatie is vooral afhankelijk van de precieze locatie.

Als vooroevers te ver van de oevers af liggen belemmeren ze mogelijk bestaande vaarroutes.

Randvoorwaarden

Mogelijk ontstaat ter hoogte van Almere een soort trechter waar de drukte op het water zal toenemen. Hier is het water namelijk al vrij smal, terwijl er relatief veel vaarbewegingen zijn. Voor de vaarrecreatie is het dus gewenst de vooroever niet te ver van de oever aan te leggen. Omdat meestal toch op enige afstand van de oever wordt gevaren, zal dit weinig hinder geven.

Bij de effecten voor recreatie is het ook van belang hoe de oever eruit komt te zien. Een hele hoge dam belemmert het zicht, zowel vanaf de oever als vanaf het water. Dit komt de beleefbaarheid niet ten goede. Daarbij geldt hetzelfde als voor de belevingsnatuur: het moet het vrije uitzicht vanaf (toekomstige) woongebieden niet te veel beperken.

4.9 BINNENDIJKSE NATUUR

Er wordt gezocht naar locaties voor binnendijkse natuur. In plaats van voor de dijk is het ook goed mogelijk achter de dijk luwtegebieden te creëren waar vogels kunnen foerageren en rusten. Hiervoor zijn wel goede land-water verbindingen nodig en verdrassing van het achterland.

Kansen

Achterdijkse luwtegebieden kunnen een belangrijke trekpleister voor wandelaars en fietsers worden.

Voor de vaarrecreatie is het beter dat luwtegebieden voor vogels achter de dijken worden gecreëerd. Hierdoor blijft het water open.

Randvoorwaarden

Er zijn uit de studie geen randvoorwaarden naar voren gekomen.

Bronnen

ANWB, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Gemeente Almere, Gemeente Amsterdam, Provincie Flevoland, Provincie Noord-Holland. *Toekomstvisie IJmeer: naar een waterpark IJmeer binnen het wetland IJsselmeer*. December 2005

ANWB, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Rijkswaterstaat, gemeente Almere, gemeente Amsterdam. *Verkenning IJmeer 2004*.

ANWB et al. (2004) *Verkenning IJmeer: deelrapporten*. Werkteam Recreatief Programma.

Kamer van Koophandel Amsterdam (2004) *Gaan voor goud: aanvalsplan voor de Noordvleugel van de Randstad als krachtig internationaal economisch centrum*. Amsterdam: Kamer van Koophandel

Lensink, R., K.L. Krijgsveld, P.W. van Horssen, S. K. Lubbe, B.G.W. Aarts, G.J. van Geest (2007) *Uitbreiding van de recreatievaart in het IJsselmeergebied tot 2030 in relatie tot de aanwijzingen als Natura 2000-gebied: Komen beschermde natuurwaarden in het geding?* Culemborg: Bureau Waardenburg bv.

VISTA landscape and urban design (2003). *Recreatieplan Waterland: samenvatting*. Amsterdam: VISTA

Smit, M., B. de Vos, J. W. de Wilde (2004) *De economische betekenis van de sportvisserij in Nederland*. Den Haag: LEI.

TRN (2002) *Wat drijft de recreant? Een verkenning van waterrecreatie in Nederland*. Leidschendam: TRN.

Tuunter, E., S. Schmeink, M. Veer (2001) *Cijfermateriaal boven water. Inventarisatie feiten en cijfers waterrecreatie*. Den Haag: Stichting Recreatie.

Vries, S. de, M. Hoogerwerf (2004) *AVANAR: een ruimtelijk model voor het berekenen van vraag-aanbodverhoudingen voor recreatieve activiteiten* Wageningen: Alterra.

Waterrecreatie Advies (2007). *Toekomst van de watersport in het gebied Markermeer – IJmeer*. Lelystad: Waterrecreatie Advies bv.

Waterrecreatie Advies (2000). *Samen meer IJsselmeer. Visie recreatie en toerisme*. Lelystad: waterrecreatie Advies bv.

ZHBT; Zuid-Hollands Bureau voor toerisme (2005). *Waterrecreatie in Gouda: doelgroepbepaling en programma van eisen*. Delft.

BIJLAGE 1 DEELNEMERS WORKSHOP 26 OKTOBER 2007

Ko Droogers, ANWB

Jaap Ree, provincie Flevoland

Peter Paul Witsen, Projectteam TMIJ

Enno Dijkema, Provincie Flevoland

Paul de Ron, Provincie Noord-Holland

J. Karst, DRO gemeente Amsterdam

Cees Kurpershoek, Watersportverbond

Reinier Steensma, Waterecreatie Advies en Stichting Waterrecreatie IJsselmeer en Randmeren
(samenwerkingverband Recron, Hiswa, SNB, etc.)

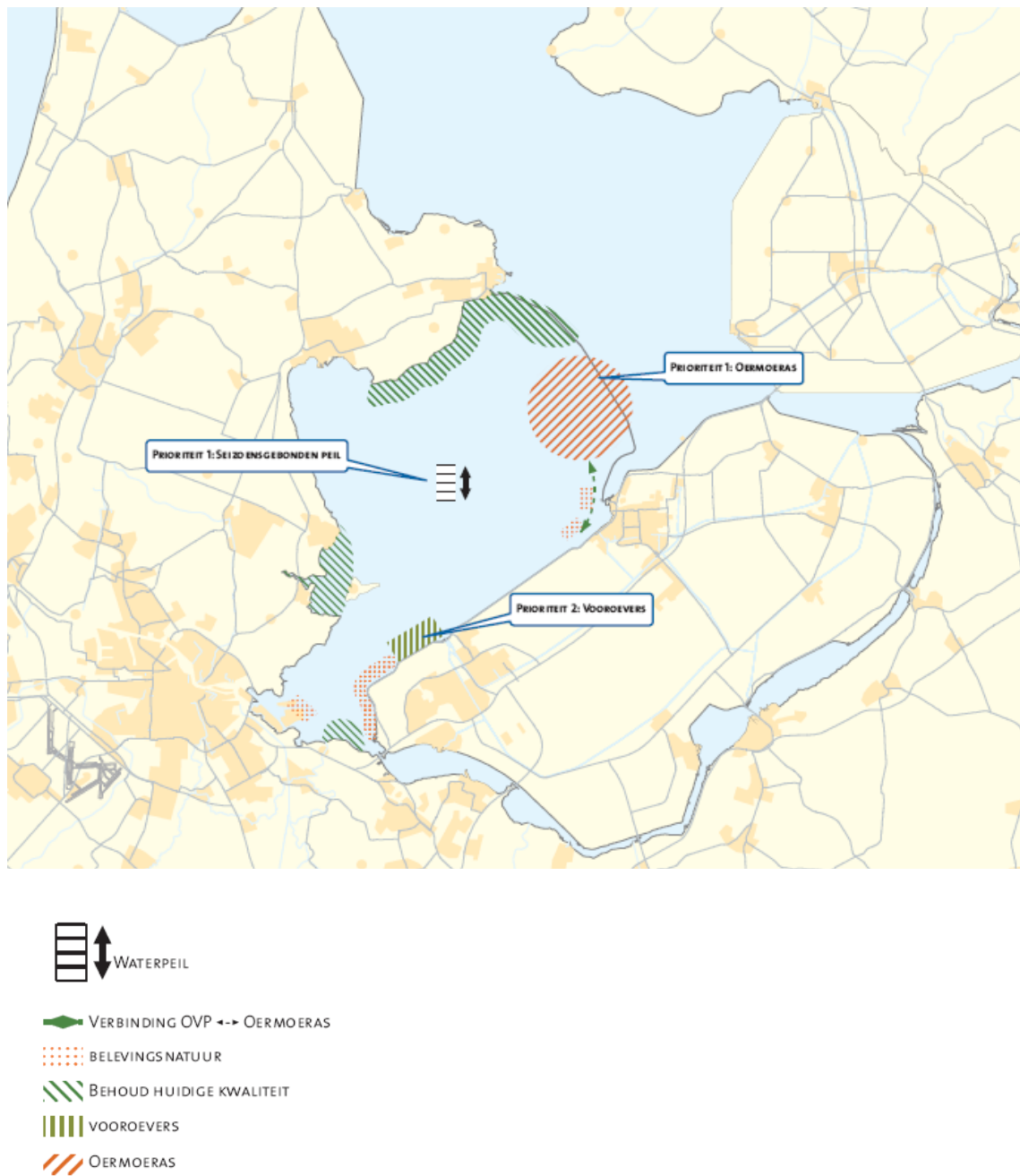
Rogier Kuil, Arcadis

Steven van Leeuwen, Arcadis

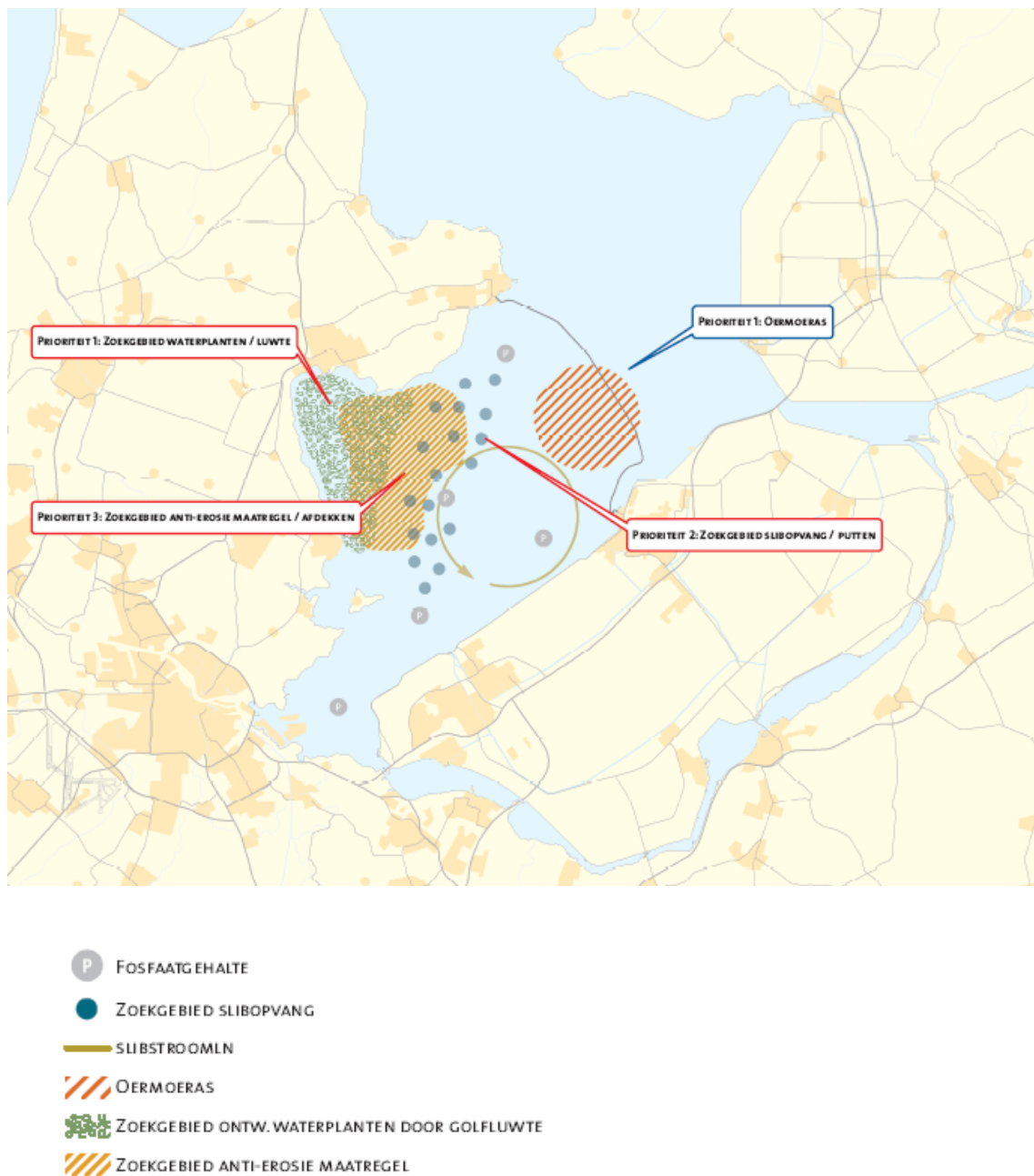
Jan Jaap Thijs, Stichting Recreatie

Chantal de Jonge, Stichting Recreatie

Figuur 3 Toekomstbestendig ecologisch systeem: vooroevers, belevingsnatuur en oermoeras

Figuur 4 Toekomstbestendig ecologisch systeem: zoekgebied waterplanten

Figuur 5 Toekomstbestendig ecologisch systeem: ontwikkeling achteroevers

